

ΕΙΔΙΚΟ ΑΡΘΡΟ

Ο ρόλος της νοσηλευτικής επιστήμης στη παγκόσμια κλιματική αλλαγή

Σταυριανόπουλος Θεοδόσιος¹, Γκεβρέκη Ελευθερία², Γκουρβέλου Ουρανία³

1. Νοσηλευτής ΤΕ, MSc, ΓΝ ΠΥΡΓΟΥ

2. Νοσηλεύτρια ΤΕ, Προϊσταμένη Παιδιατρικής Κλινικής ΓΝ ΠΥΡΓΟΥ

3. Νοσηλεύτρια ΤΕ, MSc, Γενικό Ογκολογικό Νοσοκομείο «ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ»

Περίληψη

Η αλλαγή του κλίματος έχει επιφέρει και θα επιφέρει στην ανθρώπινη υγεία σημαντικές συνέπειες. Η νοσηλευτική πρέπει να συμμετάσχει πιο κεντρικά στις προσπάθειες ανταπόκρισης κι ελάττωσης της οξύτητας του προβλήματος.

Σκοπός: Η ανασκόπηση των διαθέσιμων σύγχρονων βιβλιογραφικών δεδομένων αναφορικά με το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η νοσηλευτική επιστήμη στη παγκόσμια κλιματική αλλαγή.

Υλικό και Μέθοδος: Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος αναζήτησης σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων (MEDLINE, CINAHL, SCOPUS) για ανασκόπηση της ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας ως το 2009. Ως αποδεκτές για τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, κρίθηκαν οι μελέτες που αναπτύσσουν ένα πλαίσιο σύγχρονης επαγγελματικής νοσηλευτικής δράσης για την αντιμετώπιση και τη ελάττωση της οξύτητας της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής.

Αποτελέσματα: Οι κύριοι τρόποι δράσης που μπορεί να αναλάβει η νοσηλευτική για την ελάττωση της οξύτητας του προβλήματος είναι α) κοινές τακτικές, τις οποίες μπορούν να ακολουθήσουν όλοι οι νοσηλευτές, οδηγώντας δηλαδή με το παράδειγμα, δίνοντας συμβουλές και αναλαμβάνοντας πολιτική δράση, β) καθορισμός της εξειδίκευσης και της συνεισφοράς της νοσηλευτικής σε συγκεκριμένους τομείς των γενικών συστημάτων υγείας, γ) σωστή προτεραιότητα των τόπων, δηλαδή το γεωγραφικό περιβάλλον που είναι κρίσιμης σημασίας και καθορίζει την φύση της επαγγελματικής ανταπόκρισης και δ) οι δημόσιες μελέτες και έρευνες πάνω στις οποίες οι νοσηλεύτριες χρειάζεται να βασίζονται τις αποφάσεις που λαμβάνουν γιατί η νοσηλευτική χρειάζεται ένα αφιερωμένο πεδίο έρευνας για να στηρίξει την περιβαλλοντολογική της δραστηριότητα.

Συμπεράσματα: Η νοσηλευτική πρέπει να συνδεθεί στενά με άλλα επαγγέλματα και τομείς δράσης ώστε να μεγιστοποιήσει τις εθνικές και διεθνείς προσπάθειες μετριασμού κι αντιμετώπισης της κλιματολογικής αλλαγής. Η ανταπόκριση του επαγγέλματος στην κλιματολογική αλλαγή πρέπει να είναι τόσο ποικίλη όσο κι ο ίδιος ο τομέας, και να προέρχεται από όλες τις χώρες.

Λέξεις κλειδιά: Κλιματική αλλαγή, νοσηλευτές, νοσηλευτική δράση, περιβάλλον.

Υπεύθυνος αλληλογραφίας

Σταυριανόπουλος Θεοδόσιος

Αρχιμήδους 4, Πύργος Ηλείας, ΤΚ:27100,

Τηλ:2621032528,6945609047

E-mail:sakisstav@hotmail.com

SPECIAL ARTICLE

The role of nursing science in global climate change

Stavrianopoulos Theodosios¹, Gkevrekis Eleftheria², Gourvelou Ourania³

1. RN, Msc, General Hospital of Pyrgos Ilia
2. RN, Head Nurse of Pediatric Clinic, General Hospital of Pyrgos Ilia
3. RN, Msc, General Oncology Hospital "AGIOI ANARGIROI"

Abstract

Global climate change has had and will have considerable effects on human health. Nursing must become more centrally involved in mitigation, reducing the acidity and response efforts of the problem.

Aim: The review of contemporary literature available data regarding the role it can play in nursing science to global climate change.

Material and Methods: The method used to search electronic databases (MEDLINE, CINAHL, SCOPUS) for review of foreign language literature in 2009. The search took place in December 2009. As eligible for the literature review, the studies found that developing a framework for modern professional nursing action to address and reduce the acidity of global climate change.

Results: The main modes of action can be taken by nursing to reduce the acidity of the problem is a) common tactics, which may be followed by all nurses, leading by example, giving advice and taking political action, b) to determine the specificity and the contribution of nursing in specific areas of general health systems, c) right priority of sites, namely the geographical environment is critical and determines the nature of the professional response and d) public surveys and studies on which nurses need to base their decisions because the nursing needs a dedicated area for research to support environmentally activity.

Conclusions: The nursing should be linked closely with other professions and sectors in order to maximize national and international efforts to mitigate and combat climate change. The profession's response to climate change should be as varied as the sector itself, and from all countries.

Key words: Climate change, nurses, nursing action, environment.

Corresponding author*Stavrianopoulos Theodosios**Archimidous 4, Pirgos Ilias, Greece, P.C: 27100,**Tel:2621032528,6945609047**E-mail:sakisstav@hotmail.com***Εισαγωγή**

Από πολύ καιρό υπάρχει η ανησυχία στην νοσηλευτική έρευνα και πρακτική για το περιβάλλον του επαγγέλματος, το οποίο γενικώς ορίζεται ως ο κοινωνικός, φυσικός και βιολογικός περίγυρος, στον οποίο οι νοσηλεύτριες λειτουργούν και με τον οποίον πρέπει να ασχολούνται. Στο ξεκίνημα της πρακτικής της σύγχρονης εποχής, τα γραπτά της Florence Nightingale σχολίαζαν διάφορα περιβάλλοντα, από την επίδραση της χαμηλής υγιεινής στην υγεία και τις συνθήκες διαβίωσης στις αστικές

περιοχές, ως το κτιριακό σχεδιάγραμμα, την θερμοκρασία, τον εξαερισμό, και τις διαπροσωπικές κινήσεις στα δωμάτια των ασθενών¹.

Σε μεταγενέστερα χρόνια και ιδιαίτερα από την δεκαετία του 1950 ως τη δεκαετία του 1980 η ιδέα του νοσηλευτικού περιβάλλοντος συγκεκριμενοποιήθηκε με την ανάπτυξη εννοιολογικών μοντέλων που όριζαν και εξηγούσαν το επάγγελμα στις νοσηλεύτριες. Αυτά τα μοντέλα με διάφορους τρόπους έδιναν έμφαση στο

πρόσωπο, στην υγεία και στο περιβάλλον, ως τα τρία παραδείγματα που στηρίζουν το επάγγελμα²⁻⁴.

Στη σύγχρονη εποχή, οι ιδέες για τα περιβάλλοντα πρακτικής είναι πολύ πιο ανεπτυγμένες και εκλεπτυσμένες, κι επεκτείνονται πέραν της νοσηλευτικής, σε όλα τα επαγγέλματα υγείας.

Παρά τα ποικίλα ενδιαφέροντα για τα ανθρώπινα περιβάλλοντα, η προσοχή στην νοσηλευτική ειδικά για τα φυσικά και φυσιολογικά χαρακτηριστικά του κόσμου είναι πιο περιορισμένη. Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1990, άρχισε ένα περιστασιακό και εξειδικευμένο ενδιαφέρον στην νοσηλευτική της κοινότητας και της δημόσιας υγείας για τις επιδράσεις της τοπικής ρύπανσης⁵⁻⁹. Την ίδια περίπου εποχή, ένας μικρός αριθμός θεωρητικών συζητήσεων εστιάσθηκε πάνω στην σχέση μεταξύ της νοσηλευτικής και του περιβαλλοντολογισμού¹⁰⁻¹⁴.

Πρόσφατα εκδηλώθηκε κάποιο ενδιαφέρον για την κλιματολογική αλλαγή σποραδικά, από ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος και από τοπικούς αντιπροσωπευτικούς οργανισμούς στην νοσηλευτική, συχνά με την μορφή πληροφοριακών ιστοτόπων και βημάτων συζήτησης στο διαδίκτυο.¹⁵

Στη πραγματικότητα καμία πολιτική, καμία κυβέρνηση, καμία βιομηχανία ή ανθρώπινη ομάδα δεν πρόκειται ποτέ από μόνη της να αντιστρέψει την παγκόσμια κλιματολογική

αλλαγή, ή έστω να αρχίσει να αντιμετωπίζει τις σημαντικές της συνέπειες. Η κατάσταση είναι τέτοιου τεράστιου μεγέθους, φάσματος και προχωρημένου σταδίου, που μόνο μια συντονισμένη προσπάθεια που θα περιλαμβάνει ενοποιημένη δράση από κοινού με διάφορες ανταποκρίσεις από πολλούς λαούς και τομείς σε όλον τον κόσμο, θα έχει κάποια πραγματική ελπίδα επιτυχίας.¹⁶

Αναπτύσσοντας ένα πλαίσιο εργασίας για μελλοντική δράση¹⁷ διακρίνουμε τέσσερις συσχετιζόμενες κατηγορίες διαμέσου των οποίων η διεθνής νοσηλευτική θα μπορούσε ίσως να ανταποκριθεί α) κοινές τακτικές, β) μεγιστοποίηση των εξειδικεύσεων, γ) θέσπιση προτεραιότητας τόπων, δ) δημόσιες μελέτες.

Σκοπός

Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση διεξήχθη με σκοπό να κατανοηθεί ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η νοσηλευτική επιστήμη στη παγκόσμια κλιματική αλλαγή, να γίνουν αντιληπτοί οι παράγοντες που σχετίζονται με την ανάληψη επαγγελματικής δράσης των νοσηλευτών, να προταθούν και να αναδειχθούν αποτελεσματικοί τρόποι δράσης της νοσηλευτικής επιστήμης στην αντιμετώπιση και στη μείωση της οξύτητας του προβλήματος της κλιματικής αλλαγής.

Υλικό και Μέθοδος

Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος αναζήτησης σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων (MEDLINE, CINAHL, SCOPUS) για ανασκόπηση της ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας ως το 2009. Οι λέξεις κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν σε συνδυασμό ήταν, κλιματική αλλαγή, νοσηλευτές, νοσηλευτική δράση, περιβάλλον. Η αναζήτηση έγινε τον Δεκέμβριο του 2009. Βρέθηκαν συνολικά δέκα μελέτες. Ως αποδεκτές για τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, κρίθηκαν μόνο οι μελέτες που αναπτύσσουν ένα πλαίσιο σύγχρονης επαγγελματικής νοσηλευτικής δράσης για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής. Επιλέχθηκαν τελικώς οι επτά μελέτες που πληρούσαν τα κριτήρια αναζήτησης.

Αποτελέσματα

Στις επτά μελέτες που βρέθηκαν αναπτύσσονται προτάσεις και τακτικές για την εμπλοκή της νοσηλευτικής και ειδικότερα των νοσηλευτών στις προσπάθειες ανταπόκρισης κι ελάττωσης της οξύτητας της κλιματικής αλλαγής.

Κοινές τακτικές

Και οι τέσσερις από τις ανωτέρω κατηγορίες έχουν να κάνουν με σκέψη σχετικά με τακτικές και με δράση πάνω στην κλιματολογική αλλαγή. Όμως, αξίζει να αναφερθούμε ιδιαίτερα στις συγκεκριμένες

τακτικές που θα μπορούσαν ίσως να χρησιμοποιηθούν από τις νοσηλεύτριες σε συχνή βάση. Τρεις τύποι αυτών των τακτικών μπορούν να αναγνωρισθούν.

Ένας τρόπος με τον οποίο οι νοσηλεύτριες κι οι άλλοι επαγγελματίες της υγείας μπορούν να επηρεάσουν προς την κατεύθυνση θετικών αλλαγών είναι αναλαμβάνοντας δραστηριότητες φιλικές προς το περιβάλλον. Αυτές οι δραστηριότητες θα μπορούσαν να προέρχονται από ενέργειες ατόμων μέχρι πράξεις ολόκληρων των τόπων εργασίας των νοσηλευτριών και των εργατικών δυναμικών τους.^{18,19}

Ένας άλλος τρόπος με τον οποίο θα μπορούσαν οι νοσηλεύτριες να επηρεάσουν την κλιματολογική αλλαγή, είναι παρέχοντας επαγγελματικές συμβουλές σε ασθενείς και στο κοινό για δραστηριότητες που είναι υγιεινές και φιλικές προς το περιβάλλον, ή τονίζοντας εκείνες τις δραστηριότητες που είναι πιθανόν να είναι επιζήμιες για την υγεία και το περιβάλλον. Επιπροσθέτως, η ενημέρωση θα πρέπει να αφορά στην κατανάλωση λιγότερων ζωικών προϊόντων, η οποία είναι ευεργετική στην καρδιαγγειακή υγεία ενώ, σε βιομηχανικό επίπεδο, δυνητικά μειώνει τις εκπομπές μεθανίου και άνθρακα στην παραγωγή και μεταφορά τέτοιων τροφίμων.¹⁸⁻²¹

Μερικοί υποστηρίζουν, ότι η αλλαγή συμπεριφοράς (να ενεργείς με τρόπο φιλικό

προς το περιβάλλον) είναι περισσότερο αποτελεσματική στο να κάνει την κοινωνία να νοιώσει ότι συνεισφέρει σημαντικά στην καταπολέμηση της κλιματολογικής αλλαγής σε σχέση με την πραγματική εφαρμογή συμπαγούς αλλαγής. Ως αποτέλεσμα, άσχετα με το τι τα άτομα και οι ομάδες θα μπορούσαν ίσως να κάνουν από μόνα τους, υπάρχει η αναγκαιότητα να μειώσουν οι κυβερνήσεις την εκπομπή άνθρακα άμεσα, και να διευκολύνουν μια σημαντική μετάβαση προς την ανανεώσιμη ενέργεια ώστε να αντικαταστήσουν την υπερβολική κατανάλωση πετρελαίου, άνθρακα και φυσικού αερίου.¹⁷ Με αυτά κατά νου, μια τρίτη τακτική εμπλέκει τις νοσηλεύτριες και τους άλλους επαγγελματίες υγείας σε συλλογική εργασία ώστε να ενθαρρύνουν την αλλαγή πολιτικής σε θεσμικά, εθνικά και διεθνή επίπεδα.^{20,21}

Οι νοσηλεύτριες ανέκαθεν έχαιραν της επίσημης αναγνώρισης και της προσοχής, της υποστήριξης και της εκτίμησης των πολιτών, γεγονός που τις καθιστά ικανές να παρέμβουν με αυτούς τους τρόπους. Κατέχουν δύναμη εντός κι εκτός της πολιτικής διαδικασίας και ασκούν μεγαλύτερη επιρροή από πολλούς άλλους τομείς ή ομάδες, μολονότι δεν φαίνεται πάντα ότι συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Αυτό που υποστηρίζει την συμμετοχή των νοσηλευτριών και στις τρεις τακτικές που παρουσιάσαμε παραπάνω είναι τα

αντιληπτά «φυσιολογικά» χαρακτηριστικά της «μέριμνας» του επαγγέλματος, κι οι προσωπικές επαφές και οι επικοινωνίες που έχουν οι νοσηλεύτριες με τα άτομα και την καλή τους υγεία. Αυτό τις καθιστά ικανές για να δρουν ως οπαδοί αρχών και για να αρθρώνουν δυνατά επιχειρήματα για την υγεία και για το περιβάλλον.

Μεγιστοποίηση εξειδικεύσεων

Το ουσιαστικό και δυνητικά καταστροφικό πρόβλημα της παγκόσμιας κλιματολογικής αλλαγής απαιτεί ενοποιημένη προσοχή, όχι μόνο από τους τομείς υγείας και από τα επαγγέλματα ως σύνολα⁷ αλλά κι από όλες τις εσωτερικές τους εξειδικεύσεις και πεδία. Το καθένα μπορεί να προσαρμόσει την ανταπόκρισή του ώστε να συντελέσει κατά μοναδικό τρόπο θετικά μέσα από τις κεντρικές του υπηρεσίες.¹⁷ Στην νοσηλευτική, μπορούν να αναγνωρισθούν πέντε τύποι εξειδικεύσεων.

Η ανταπόκριση της νοσηλευτικής στην κλιματολογική αλλαγή πρέπει πρώτα να αντικατοπτρίζει την εξειδίκευσή της και την συνεισφορά της σε συγκεκριμένους τομείς των γενικών συστημάτων υγείας, είτε αυτά είναι πρωτοβάθμια μέριμνα για την υγεία, είτε είναι κοινοτική υγεία, είτε είναι δημόσια υγεία ή κάτι άλλο, η νοσηλευτική τοποθετείται διαφορετικά στο καθένα, έχει διαφορετικές διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις και βάσεις ισχύος και

μπορεί ως εκ τούτου να κάνει διαφορετικά πράγματα. Θα μπορούσε κανείς να φαντασθεί, πχ, τις σχολικές νοσηλεύτριες να συζητούν με παιδιά για το περιβάλλον και την υγεία.²²

Δεύτερον, η νοσηλευτική έχει καθιερώσει ειδικά ενδιαφέροντα σε συγκεκριμένες πελατειακές και δημογραφικές ομάδες και κατέχει γνώσεις σχετικές με τις εξειδικευμένες ανάγκες και περιστάσεις αυτών και των οικογενειών τους. Αυτή η εμπειρογνωμοσύνη θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ώστε να διασφαλισθεί η αντιμετώπιση των περιστάσεων των διαφορετικών ομάδων κι η ευρύτερη δυνατή διάχυση των πληροφοριών. Μια τρίτη διαίρεση στην νοσηλευτική βασίζεται στις διακριτές συνθήκες υγείας και τύπους ιατρικής (πχ παρηγορητική φροντίδα, ογκολογία, καρδιολογία, εντατική φροντίδα).²²

Τέταρτον, η νοσηλευτική είναι μια κατηγορία εργασίας με απίστευτη ποικιλομορφία και όσον αφορά το εύρος της και όσον αφορά τα επίπεδα της ευθύνης της. Ενώ μια προϊσταμένη τμήματος θα μπορούσε να υποδείξει στο προσωπικό της την φιλική προς το περιβάλλον πρακτική, μια διευθύντρια νοσηλευτικής υπηρεσίας θα μπορούσε να προσαρμόσει τα κεφάλαια που διατίθενται στο επίπεδο μονάδας έτσι ώστε να αντιμετωπίσει ένα περιβαλλοντολογικό πρόβλημα ή θα μπορούσε να ηγηθεί

περιβαλλοντολογικών πρωτοβουλιών θεσμικής κλίμακας, κι επίσης να εμπλακεί στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης και του σχεδιασμού.²²

Ανακεφαλαιώνοντας, η νοσηλευτική πρέπει να συνδεθεί στενά με τα άλλα επαγγέλματα και τους τομείς ώστε να μεγιστοποιήσει τις εθνικές και διεθνείς προσπάθειες μετριασμού κι αντιμετώπισης της κλιματολογικής αλλαγής. Η νοσηλευτική όμως απέχει πολύ από το να είναι ένα μονοδιάστατο επάγγελμα. Η ανταπόκριση του επαγγέλματος στην κλιματολογική αλλαγή πρέπει να είναι τόσο ποικίλη όσο κι ο ίδιος ο τομέας, και να προέρχεται από όλα τα μέρη.²²

Καθορισμός προτεραιότητας τόπων

Τα προβλήματα υγείας που έχουν σχέση με το κλίμα υπάρχουν και επιδρούν διαφορετικά στον κόσμο. Αυτό το γεωγραφικό περιβάλλον είναι κρίσιμης σημασίας και καθορίζει την φύση της επαγγελματικής ανταπόκρισης.^{17,23,24}

Μολονότι είναι κατανοητό ότι οι νοσηλεύτριες φυσιολογικά θα εστιάσουν την πλειονότητα των περιβαλλοντολογικών τους προσπαθειών στις δικές τους χώρες, χρειάζεται να παραδεχθούμε ότι η περιβαλλοντολογική αλλαγή θα γίνει αισθητή πιο επιθετικά στην Νότιο Αφρική.¹⁷ Μια πιο λεπτομερής ανάπτυξη της πολυπλοκότητας της κατάστασης αυτής της

ηπείρου δείχνει το πώς το ένα πρόβλημα υγείας εκτυλίσσεται σε ένα άλλο.

Η κλιματολογική αλλαγή στο μέλλον θα εντείνει την ξηρασία στην Αφρική, μειώνοντας την γεωργική παραγωγή εκεί και προκαλώντας μαζικούς θανάτους από πείνα. Εκτός από τις άμεσες επιδράσεις αυτού του γεγονότος στην νοσηρότητα και στην θνησιμότητα, η έλλειψη τροφίμων θα οξύνει τα προϋπάρχοντα προβλήματα υγείας. Για παράδειγμα, η έρευνα για τον HIV και το AIDS μας λέει ότι η επιτυχής αντιρετροϊκή αγωγή εξαρτάται από την κατανάλωση θρεπτικών τροφών.²⁵ Οι άνθρωποι σε αυτές τις περιοχές ως εκ τούτου θα αντιμετωπίσουν ακόμη μεγαλύτερες προκλήσεις κι απειλές για την υγεία τους. Άλλη μια κρίση που αντιμετωπίζει η Αφρική είναι εκείνη των περιβαλλοντολογικών προσφύγων που έπεται της ξηρασίας και του λιμού. Εκεί βρίσκεται το ενδεχόμενο μετακίνησης εκατομμυρίων ανθρώπων, ιδιαιτέρως από την Νότια Αφρική προς τα βόρεια.²¹

Η υγεία αυτών των ανθρώπων αναμφίβολα θα επιδεινωθεί περισσότερο κατά την διάρκεια της μετανάστευσής τους, και θα αυξηθούν τα περιστατικά των ασθενειών. Η παρουσία τους θα αυξήσει την πίεση στα ήδη ανεπαρκή και υποχρηματοδοτούμενα συστήματα υγείας των γεωγραφικών περιοχών στις οποίες μετακινούνται.¹⁷ Η

μετανάστευση όμως, δεν είναι αποκλειστικά ανθρώπινη δραστηριότητα.

Πιο γενικά, πέραν της Αφρικής, ο τόπος χρειάζεται να αναγνωρισθεί ως θεμελιώδες και σημαντικό μέλημα. Για παράδειγμα, προκύπτουν ζητήματα ως προς το πώς η κλιματολογική αλλαγή επιδρά στην υγεία διαφορετικά σε διαφορετικές γειτονιές, σε μεγάλες και μικρές πόλεις, σε αγροτικές περιοχές, σε φυσικά περιβάλλοντα και σε πολιτικά καθορισμένες περιοχές. Μια πολύ ευρύτερη γεωγραφική επίγνωση πρέπει να οδηγεί τις επαγγελματικές ανταποκρίσεις σε συγκεκριμένα μέρη.^{24,26}

Δημόσιες Μελέτες και Έρευνες

Η νοσηλευτική χρειάζεται ένα αφιερωμένο πεδίο έρευνας για να στηρίξει την περιβαλλοντολογική της δραστηριότητα. Δύο ζητήματα έρχονται στο προσκήνιο σε αυτήν την προσπάθεια. Το πρώτο αφορά το φάσμα των μεθόδων και των προοπτικών. Αναγνωρίζεται ευρέως ότι οι νοσηλεύτριες χρειάζεται να βασίζονται στις αποφάσεις που λαμβάνουν πάνω στις καλύτερες διαθέσιμες δημοσιευμένες αποδεδειγμένες έρευνες. Όπως αυτό αληθεύει για τις γνωστές κλινικές αποφάσεις και τα περιβάλλοντα, το ίδιο ισχύει και για τις αποφάσεις που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της κλιματολογικής αλλαγής.¹⁷

Ενώ η ψυχρή επιστήμη μπορεί να συγκεντρώνει πολύ ενδιαφέροντα

επιχειρήματα για να αποδείξει την πραγματικότητα της κλιματολογικής αλλαγής και για το πως θα μπορούσε να επιδράσει στην υγεία, θα πρέπει επίσης να έχει κατά νου ότι πέρα από την επιστημονική μέτρηση και την εξήγηση ενός τέτοιου φαινομένου, η κλιματολογική αλλαγή έχει βαθιά κοινωνική πολυπλοκότητα, πράγμα που σημαίνει ότι έχει κοινωνικά αίτια, συνέπειες και λύσεις.^{27,28}

Το δεύτερο ζήτημα αφορά τις πολιτικές της έρευνας. Μερικοί κοινωνικοί επιστήμονες έχουν πρόσφατα υποστηρίξει ότι οι επιστημονικοί τους κλάδοι υποφέρουν από «εμμονή με την θεωρία», έχοντας πολύ περισσότερο από πριν χαθεί από την καθημερινή ζωή για χάρη της δημιουργίας της εξειδικευμένης γνώσης, κι έχουν ως εκ τούτου επιτρέψει να αναπτύσσεται ένα χάσμα μεταξύ της έρευνας και των μεγάλων καθημερινών προβλημάτων.^{29,30}

Επιπλέον, οι μελετητές επίσης συμφωνούν ότι η δίψα για την αύξηση του βάθους και της πολυπλοκότητας της ανάλυσης έχει παράλληλα συντελέσει στην εμφάνιση μιας ακαδημαϊκής κουλτούρας επιτέλεσης έργου μέσω της οποίας πανεπιστήμια έχουν γίνει εταιρείες με στυλ διοίκησης του ιδιωτικού τομέα, και ακαδημαϊκούς που έχουν παθιαστεί με σωματειακές διαδικασίες ή/και εξαναγκάζονται να ασχοληθούν με αυτές. Αυτά λίγο χρόνο αφήνουν για οικοδόμηση

δραστηριοτήτων κι ενδιαφερόντων που θα γίνονταν αντιληπτά ως ευρισκόμενα «έξω» από τα επισήμως αξιολογούμενα χαρακτηριστικά μιας ακαδημαϊκής εργασίας. Το αρχικό πάθος για κοινωνική δικαιοσύνη, οικονομική ισότητα, ανθρώπινα δικαιώματα, βιώσιμη ανάπτυξη, πολιτική ελευθερία ή απλά για έναν καλύτερο κόσμο, διοχετεύεται στην επιδίωξη ακαδημαϊκών διαπιστευτηρίων. Η πρόοδος γίνεται συσσωρευτής επιστημονικών τεχνικών, προγραμμάτων σπουδών συμμορφωμένων με συγκεκριμένα κριτήρια, έγκυρων καταλόγων βιβλιογραφίας, γραφειοκρατικών κατατάξεων στην ιεραρχία θέσεων, εντατικών εξετάσεων, ανασκοπήσεων βιβλιογραφιών, προσαρμοσμένων μεταπτυχιακών εργασιών σε «μέτρα», εκδόσεων υπό διαιτησία, παντοδύναμων βιογραφικών, της αναζήτησης για εργασία, των τίτλων ιδιοκτησίας.²⁹

Εν όψει αυτών των εξελίξεων, οι ερευνητές θα μπορούσαν ίσως να συμμετέχουν σε πολιτική δράση ή να κάνουν την έρευνά τους πιο προσιτή σε ένα ευρύτερο κοινό. Κάτι τέτοιο θα είχε να κάνει πχ με περιστασιακές αλλαγές σε ένα πιο απλό και ανοιχτό ύφος γραπτού λόγου, με την δημοσίευση της έρευνας σε ευρύτερης ακτίνας μέσα, συμπεριλαμβανομένου και του διαδικτύου και των άλλων δημοφιλών μέσων, και με δημόσιες ομιλίες, συζητήσεις και διαλόγους.

Συζήτηση

Ενώ η «σκληρή επιστήμη» είναι επαρκώς εφοδιασμένη ώστε να αποδεικνύει την ύπαρξη της κλιματολογικής αλλαγής και να μετρά την προέλευση, την έκταση, την πρόοδο, και τις επιδράσεις της δράσης για την αντιμετώπισή της, οι επιστήμες με ανθρωπιστική παράδοση – όπως η νοσηλευτική – είναι σε καλύτερη θέση ώστε να αρθρώσουν λόγο για την βαθιά κοινωνική πολυπλοκότητα των αιτίων της, των συνεπειών και των λύσεων, ιδιαιτέρως όσον αφορά την συμμετοχή και την μεγιστοποίηση των τελευταίων.

Η συμβολή στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής αποτελεί κάτι πρωτόγνωρο για τη νοσηλευτική επιστήμη. Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται ένας αριθμός θεωρητικών συζητήσεων που εστιάζεται στην σχέση μεταξύ της νοσηλευτικής και του περιβαλλοντολογισμού.¹⁰⁻¹⁴

Οι νοσηλεύτριες θα πρέπει να εισέλθουν σε αυτήν την δημόσια αρένα και να επιφέρουν παρατηρήσιμες αλλαγές.¹¹ Κάτι τέτοιο είναι μια πρόκληση, που θα απαιτούσε ένα ευρύ φάσμα προσοχής, που κάποιες φορές θα ξεφεύγει από τους παραδοσιακούς επαγγελματικούς ρόλους. Άλλοι υποστήριξαν ότι ιστορικά η νοσηλευτική έχει προσκολληθεί σε ένα εγωκεντρικό παράδειγμα (θεμελιωμένο στο άτομο και

βασισμένο στην υπόθεση ότι οτιδήποτε είναι καλό για το άτομο είναι καλό και για την κοινωνία), και σε μικρότερο βαθμό σε ένα ομόκεντρο παράδειγμα (θεμελιωμένο στην κοινωνία και που αντανακλά την χρησιμοθηρική ηθική του καλού για τον μέγιστο αριθμό ατόμων). Έθεσαν ως αξίωμα όμως ότι, μπροστά στις ανησυχίες της παγκοσμιοποίησης και του περιβάλλοντος, η νοσηλευτική θα μπορούσε ίσως να παρασυρθεί από το οικοκεντρικό παράδειγμα που θεωρεί το περιβάλλον ως ζωντανό και διασυνδεδεμένο σύνολο. Αν και τέτοιες συζητήσεις προσφέρουν νέες αντιλήψεις τόσο θεωρητικά όσο και φιλοσοφικά, δεν έχουν ακόμη δημιουργηθεί πρακτικές συνδέσεις μεταξύ της νοσηλευτικής και της κλιματολογικής αλλαγής.¹⁵

Είναι ευρέως αποδεκτό, ότι η κλιματολογική αλλαγή αποτελεί σοβαρό διεθνές ζήτημα και σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, έχει στερήσει πάνω από 150.000 ζωές³¹. Μια ευρεία κλίμακα μελετών, αναφορών και άλλων σχολιασμών έχουν καταδείξει πως οι παγκόσμιες αυξήσεις της νοσηρότητας και της θνησιμότητας συμβαίνουν και θα συμβαίνουν εξαιτίας αλλαγών των περιβαλλοντολογικών συνθηκών που έχουν σχέση με την αυξημένη έκθεση στην υπεριώδη ακτινοβολία, με τον καύσωνα, τις θύελλες, τις πλημμύρες, με την

ατμοσφαιρική ρύπανση, την μετάδοση ασθενειών μέσω φορέων, την κακή διατροφή και με τα σχετικά κοινωνικά φαινόμενα, όπως είναι ο εκτοπισμός από τις οικίες κι η δια της βίας μετανάστευση.^{15,21,31} Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι αυτό που επηρεάζεται πιο πολύ είναι η υγεία των ευπαθών ομάδων όπως είναι οι ηλικιωμένοι, τα παιδιά, τα άτομα με προϋπάρχοντα προβλήματα υγείας, κι οι πιο φτωχοί άνθρωποι του κόσμου.¹⁸⁻²³

Συμπεράσματα

Η νοσηλευτική δεν έχει χάσει την επαφή με δημόσια προβλήματα όπως συνέβη σε άλλες κοινωνικές επιστήμες, φαίνεται ότι θα μπορούσε να μάθει από την δημόσια συζήτηση της κοινωνικής επιστήμης για την αλλαγή του κλίματος. Εν όψει της κλιματολογικής αλλαγής, είναι καιρός να πάρει θέση η νοσηλευτική έρευνα, για να θέσει δυνατές πεποιθήσεις πάνω σε αυτό το θέμα και να τις κάνει δημοφιλείς.

Η νοσηλευτική πρέπει να συνδεθεί στενά με τα άλλα επαγγέλματα και τομείς δράσης ώστε να μεγιστοποιήσει τις εθνικές και διεθνείς προσπάθειες μετριασμού κι αντιμετώπισης της κλιματολογικής αλλαγής. Η ανταπόκριση του επαγγέλματος στην κλιματολογική αλλαγή πρέπει να είναι τόσο ποικίλη όσο κι ο ίδιος ο τομέας, και να προέρχεται από όλα τα μέρη της γης.

Βιβλιογραφία

1. Nightingale F. Notes of nursing: what it is and what is it is not London: Lippincott 1859:45-57
2. Fitzpatrick J, Whall A. Conceptual models of nursing :Analysis and application. London :Prentice Hall 1983:43
3. Thorne S, Canam C, Dahinten S, Hall W, Henderson A, Kirkham S. Nursing's metaparadigm concepts: disimpacting the debates. Journal of Advanced Nursing 1998,27:1257-68
4. Andrews GJ. Space, place and the evidence base, part two: rereading nursing environment through geographical research. Worldviews on Evidence-Based Nursing 2005,2:142-56
5. MacPherson-Pope A. Nursing health & the environment, strengthening the relationship to improve the public's health. National Academies Press 1995:32-36
6. Grady, P. A, Harden, J.T., Moritz, P., Amende, L. M. Incorporating environmental sciences and nursing research: a NINR initiative. Nursing Outlook 1997,45:73-75
7. Watterson A, Thomson P. Integrating environmental health into nursing and midwifery practice. Journal of Advanced Nursing 2005,49:665-74

8. Severtson DJ, Baumann LC. A participatory assessment of environmental health concerns in an Ojibwa community. *Public Health Nursing* 2002,19:47-58
9. Sweeney NM. Integrating environmental health into an undergraduate community health nursing course. *Public Health Nursing* 2005,22:439-44
10. Schuster EA, Brown CL. Exploring our environmental connections. Jones & Bartlett Publishers 1994:26-28
11. Chinn PL. Environment, health and nursing. *Advances in Nursing Science*,1996,18:8
12. Kleffel D. An ecofeminist analysis of nursing knowledge. *Nursing Forum* 1991,26:5-18
13. Kleffel D. Environmental paradigms: moving towards an ecocentric perspective. *Advances in Nursing Science* 1996,18:1-10
14. Shreffler JM. An ecological view of rural environment: levels of influence on access to health care. *Advances in Nursing Science* 1996,18:48-59
15. Canadian Nurses Association. The role of nurses in addressing climate change. CAN, Ottawa, 2008
16. United Nations Intergovernmental Panel on Climate Change (UN, IPCC). Climate Change: mitigation. United Nations Environment Programme. Geneva 2001.
17. Lewis S, Andrews GJ. Climate change and health: Priorities for the CAM community. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 2009 (in press)
18. Neira M, Bertollini R, Campbell-Lendrum D, Heymann. DL. The year 2008 :a breakthrough year for health protection from climate change? *American Journal of Preventive Medicine* 2008,35:424-5
19. Frumklin H, McMichael AJ. Climate change and public health: thinking, communicating, acting. *American Journal of Preventive Medicine* 2008,35:403-10
20. Canadian Nurses Association. The role of nurses in addressing climate change. CAN, Ottawa, 2008
21. McMichael AJ, Friel S, Nyong A. Global environmental change and health: impacts, inequalities and the health sector. *BMJ* 2008,336:391-4
22. Kein ME. Building human resilience: the role of public health preparedness and response as an adaption to climate change. *American Journal of Preventive Medicine* 2008,35:508-16
23. St Louis ME, Hess JJ. Climate change: impacts on and implications for global health. *American Journal of Preventive Medicine* 2008,35:527-38
24. Hess JJ, Malilay J, Parkinson A. Climate change: the importance of place.

-
- American Journal of Preventive Medicine 2008,35:468-78
25. Anabwani G, Navario P. Nutrition and HIV in Saharan Africa: an overview. Nutrition 2005,21:96-99
26. Younger M, Morrow-Almeida HR, Vindigni SM, Dannenberg AL. The built environment, climate change and health: opportunities and co-benefits. American Journal of Preventive Medicine 2008,35:517-26
27. Haines A. Climate change and health: strengthening the evidence-base for policy. American Journal of Preventive Medicine 2008,35:411-13
28. Ebi KL, Semenza JC. Community based-adaption to the health impacts of climate change. American Journal of Preventive Medicine 2008,35:501-07
29. Burawoy M. American Sociological Association Presidential Address: for public sociology. The British Journal of Sociology 2005,56:259-94
30. Murphy AB. Enhancing geography's role in public debate. Annals of the Association of American geographers 2006,96:1-13.
31. Patz JA, Campbell-Lendrum D, Holloway T, Foley JA. Impact of regional climate change on human health. Nature 2005,438:310-317.